

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: אהבת ישראל

פרשת אחרי קדושים

בס"ד | גיליון מס' 176

אחרי מי רדף ראש הישיבה בתחנת הרכבת?

ואהבת לרעך כמוך (י"ט, י"ח)

ואת התשובה שנתת לשאלה האמורה - קום ותעשה. עכשיו, ללא עיכובים, ללא המתנה. פשוט, תרגיש את תחושתו של היהודי האחר, ותפעל כמו שהיית רוצה שיפעלו כשאתה אותו יהודי. אם תרגיש את התחושה של היהודי הזר, אם תחוש שעובר עליך מה שעובר עליו - ייקל עליך לשדרג את רגש 'אהבת ישראל' הטמון בך לכדי פעולה מעשית ומועילה, שבאמת תקל על זולתך ותעניק להם קרן אור בחייו.

בפרשת שבוע זה, בה ניתנה לנו המתנה הנפלאה של 'אהבת ישראל', הבה נאמץ אותה אל ליבנו, להפוך את האהבה לפעולה מעשית, לרומם את הרגש המפעם לכלי ביצועי. הבה נתבונן כי כל פעולותינו תואמות את רגש 'אהבת ישראל', שאנחנו מתייחסים לזולתנו במסירות ובאיכפתיות כמו לעצמנו ממש. הבה נעצים את האהבה בינינו לבין כל יהודי, ואהבת לרעך - כמוך ממש!

'יענקל' יענקל' מבוהל...

היה זה בתחילת תקופת מלחמת העולם השנייה, כשהידיעות על גורל היהודים שנפלו טרף לידי הנאצים הרשעים החלו להתפרסם. ישיבת קלצק שבפולין בראשות ראש הישיבה הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל נמלטה לליטא, וכשהרוסים כבשו את ליטא - נאלצה הישיבה להתחלק לכמה קבוצות שהתפזרו, כדי לא לעורר את חמת הרוסים.

על בני הישיבה באותם ימים, נמנה תלמיד בשם יענקל' קליאט. יענקל' זה היה פיקח וחרוז מאוד, והחליט לעשות הכל על מנת להשיג אשרת יציאה לארץ זרה, להימלט מהמלחמה המשתוללת. הוא נקש על דלתות השגרירויות השונות, עמד בתורים הארוכים והתחנן ללא הרף, אך לשווא. רוב ככל המדינות סגרו את שעריהן, וסירבו להנפיק אשרות יציאה למדינותיהן - אשרה שפירושה חיים.

אך יענקל' לא אמר נואש. הוא שב והתחנן בשגרירות הבריטית, פעל בכל דרך אפשרית כי השגרירות הבריטית בליטא תנפיק לו אשרת יציאה לבריטניה, שנחשבה ארץ מוגנת. לבסוף, עלה בידיו להביא לכך שהשגרירות הבריטית 'תשקול' אם להעניק לו אשרת יציאה, והוא אף קיבל על כך אישור בכתב. עדיין לא מדובר באשרת היציאה הנכספת, אלא באישור כי השגרירות 'שוקלת' ו'בוחנת' אם להעניק לו אשרה כזאת, כך שבעצם - למכתב לא היתה כל משמעות מעשית.

כמה ימים חלפו, ולמרות שיענקל' הוסיף להתחנן בשערי השגרירות, עדיין לא הונפקה האשרה המיוחלת. יענקל' סבר שכנראה בקשתו - כמו בקשת יהודים רבים אחרים - נדחתה על הסף, ולאחר כמה ימים נוספים, כשנסגרה השגרירות הבריטית, הבין יענקל' שככל הנראה לא תהיה לו אשרת יציאה, וכל מה שנותר בידיו הוא רק המכתב הלא מספק לפיו השגרירות 'שוקלת' אם להעניק לו מעמד פליט. בשל כך, החליט כי זה הזמן לעשות מעשה...

אחד הערכים המרכזיים בחייו של יהודי, ערך עליו גאוותו והוא מושו ליבנו, ניתן לנו כמתנה בפרשת שבוע זה. זהו ערך שכולנו מחוייבים אליו, מצוה אהובה במיוחד שכולנו מחוברים אליה ודבקים בה בכל נימי נפשנו - המצוה לאהוב כל יהודי, מצוות אהבת ישראל הנפלאה.

זו מצוה מרגשת במיוחד, שממנה נובעות רבבות פעולות ואף יותר, שאנו עושים בימי חייו. אהבת ישראל היא הרגש, המנוע, המדחס והמחיה של כל פעילות החסד הנפלאה שאנו רואים סביבנו, היא זו שמפעילה את האיכפתיות והדאגה הכנה, ההתמסרות והמאמץ של כל יהודי למען זולתו, לעשות לו טוב, להקל עליו, להטיב עמו.

אהבת ישראל היא מצוות זהב, במסגרתה אנו אוהבים כל יהודי, כמו שהוא. זר כמוכר, בן משפחה כמו רחוק, מי שנראה כמונו וגם מי שלא נראה כמונו. עצם העובדה שהוא יהודי, חלק ממשפחת עם ישראל, הופכת אותו לבן משפחה יקר ואהוב כל כך, שנפעל למענו ונעשה הכל כדי להטיב עמו, בכל זמן, בכל תנאי ובכל מצב.

המראות המרגשים של נשיאה בעול עם הזולת, חלוקת סלי מזון לנזוקים, עזרה למי שנתקע על אם הדרך, סיוע לחולים ולבני משפחותיהם בבתי החולים, הפעלת קשרים כדי לסייע לפרנסת הזולת - כל אלו הינם פירושים של מצוות אהבת ישראל, ביטוי שלה בשטח. אהבת ישראל היא רגש, כח שיוצר, המיה של הלב לקראת כל יהודי. כי הוא יהודי, הוא את, הוא אהוב ונחמד ורוצי כל כך...

אלא שמבעד לאוקיינוס המשימות והמטלות שלנו במשך הימים, לאור עומס מירון החיים הבלתי פוסק, לא פעם עלול הרגש הנפלא של אהבת ישראל לשקוע במעמקי הלב, להיזנח חלילה מתחת להר המשימות המלא. דווקא לכן, ומתוך הערכה שכולנו רוצים לקחת חלק באהבת ישראל, נתנו לנו חז"ל עצת זהב, שחפשו את הדרך שתאפשר לנו לרומם את רגש האהבה הטבוע בנו לכדי מעשה של ממש:

'מה ששנוא עליך - אל תעשה לחברך!' - כלל אחד, שש מילים בלבד, שמשנה חשיבה, מוביל את השקפת העולם. אם רצונו של יהודי לדעת האם מעשיו עולים בקנה אחד עם רגש 'אהבת ישראל' הטבוע בו, אם תשוקתו היא להעצים את הרגש הזה ולכוננו - יש מבחן פשוט. שים את עצמך בראי, תראה את עצמך באותו מצב, תחוש את תחושות חברך...

אם אתה עובר על אם הדרך ורואה רכב תקוע, אם חלילה נתקעת בבית חולים, אם חלילה נקלעת לקושי כספי, אם אתה חש שאתה הופך ללעג וקלס בקרב חבריך, אם נכנסת למקום זר ומונרך ואתה 'אבוד' בשטח, אם הגעת לבית הכנסת ואין לך מקום ישיבה, אם אתה מחפש בדחיפות עצה לנוכח קושי העובר עליך - מה היית רוצה שאחרים יעשו עבורך, מה היית מבקש לראות שמישהו פועל למענך?

בוכה על עצמו...

היה זה בביתו של הרה"ק רבי ישעיהו מקערסטיר זי"ע שבימים אלו חל יומא דהילולא שלו. בנו הקטן חלה מאוד, ובאחד הימים נחרדו בני הבית לגלות את רבי ישעיהו בוכה בכי מר בדמעות שליש. כולם נחפזו לנסות להרגיעו, והסבירו כי המחלה אינה כה מסוכנת ועוד ייתכן שיינצל, ומדוע ממהר הרבי לבכות כל כך...

השיב להם רבי ישעיהו בצדקתו: 'לא על בני החולה אני ממרר בכבי, אלא עליי...' - 'על הרבי?' - תמחו כולם, 'מה הרבי בוכה על עצמו?!'

'תבינו, לגבי בני יקירי - בטוח אני בחסד השם כי ישלח דברו וירפאהו. אך אני בוכה לאן אני התדרדרתי: הרי מדי יום מזכירים בפניי יהודים חולים הזקוקים לישועה, כל יום אני שומע על אנשים הצריכים רפואה, האם הם מדרים שינה מעיני כמו בני היקר? האם הם מדאיגים אותי כשם שאני דואג לשלום בני? הלואת אהבת ישראל ייקרא, כשבני טורד את מנוחתי יותר משאר אחיי היהודים!'

אם אני מצטער וכואב על בני יותר מעל כל יהודי אחר - אותו וסימן הוא שעוד לא השלמתי את מידת אהבת ישראל. על כך אני בוכה! - אמר רבי ישעיהו, מותר את בני ביתו המומים ונרעשים...

סיפור זה המופיע בספר 'טיב המעשיות', אין כמוהו ללמדנו עד היכן אהבת ישראל. עד שנרגיש את הזולת כמו בן משפחה, עד שנחוש את כאבו כאילו הוא כאב אישי שלנו. זו אהבת ישראל אמיתית, זו שאפתנו הטהורה!

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל בן מאיר הלוי גולדשמיט (אריאלי)

הוא פנה לראש הישיבה, רבי אהרן קוטלר, והודיעו כי החליט לנסות להימלט בעזרת המכתב הזה. 'זו אמנם לא אשורת יציאה' - הסביר יענקל', אך בכל זאת זה מסמך כלשהו, אולי הוא שווה משהו. אעשה הכל על מנת להימלט בעזרת המסמך הזה, אולי יחוסו ואולי ירחמו עליי! - טען.

רחמיו של רבי אהרן נכמרו על התלמיד, הוא חש כי זו סכנה גדולה מדי עבורו. לפי דעתו, - אמר ליענקל', 'חוששני שחלילה יתפסו אותך ללא האשרה וישלחו אותך לסיביר, לא כדאי להסתכן עד כדי כך, עורך צעיר לימים!' - סבר ראש הישיבה. אלא שיענקל לא אבה לוותר, הוא חש כי זו ההזדמנות היחידה שלו להציל את חייו מאימת המלחמה, וטען כי אולי בכל זאת בעזרת המסמך יינצל, ולחילופין - הלא נאמר לו כי יש סיכוי קלוש שאשורת היציאה תחכה לו בנמל, אולי זה יקרה...

יענקל המשיך לראות בפיסת הנייר שבידו הזדמנות אחרונה לזכות בחיים חדשים בבריטניה, ורצה רק לברוח. לבסוף 'נכנע' ראש הישיבה לעקשנותו והפצרותיו של יענקל', וביכרו שייסע לחיים ולשלום...

יענקל נפרד מראש הישיבה, ושם פעמיו לעבר תחנת האוטובוס. עד מהרה הגיע האוטובוס, ישן ומקרטע, צפוף בעשרות אנשים שהצליחו להיחזק ולעלות אליו. האוטובוס עשה את דרכו לקובנה, שם יש רכבת הנוסעת לעיר הנמל. המסע לא קל, אך החיים שווים אותו, בהחלט...

כשהגיע האוטובוס לקובנה, גילה יענקל תחנת רכבת הומה אדם, כולם ביקשו להגיע לנמל ולנסות לברוח. הוא מיהר לרכוש כרטיס נסיעה מתאים, ושירך את רגליו בין ההמון, עד שמצא קרון אליו אפשר לעלות. קעת לא נותר לו אלא להמתין ברכבת העמוסה, עד שזו תחליט לצאת לדרך, לעבר עיר הנמל...

ובעוד יענקל יושב בקרון הרכבת וממתין, דמות נוספת נכנסה לתחנת הרכבת, ראש הישיבה - הגאון רבי אהרן קוטלר בעצמו. זמן קצר לאחר שיענקל יצא, עשה רבי אהרן את הדרך אחריו: יצא לתחנת האוטובוס, והמתין בה שעה ארוכה. אחר כך נסע באוטובוס נסיעה לא קצרה, ובסיומה - הגיע לתחנת הרכבת בקובנה...

ועדיין לא נסתיים המסע... - רבי אהרן התרוצץ בתחנת הרכבת, קורא בקול 'יענקל' יענקל', מחפש אחריו בכל מקום ופינה. ראשו נדחק באשנבים השונים, זקנו ההדור התנופף ברוח החולפת, והוא ממשיך לרוץ ממקום למקום וזועק: 'יענקל קליאט', מחפש אחר תלמידיו... דקות ארוכות חולפות עוברות, רבי אהרן עובר מקרון לקרון ברציפים השונים, ממשיך לקרוא בשמו של תלמידו ומחפש אחריו כאילו איבד יהלום יקר...

יענקל ישב ברכבת, ולפתע, משום מקום, שמע קול מוכר קורא בשמו, פעם אחר פעם, קריאות קצובות וקולניות. הוא הפנה את מבטו אנה ואנה, הביט לכל הצדדים, ביקש מהעומדים על יד חלונות הקרון - לזוז מעט כדי שיוכל לראות מי קורא לו. להפתעתו, היה זה ראש הישיבה, רבי אהרן קוטלר בעצמו!

'הראש ישיבה' - קם יענקל ממקומו נסער כולו, המום מהמראה, עיניו קרועות מתדהמה ופיו יורה שאלות: 'מדוע עשה ראש הישיבה את כל הדרך אחריו? מדוע נדחק ראש הישיבה באוטובוס, רץ והתרוצץ בין המון האדם בתחנת הרכבת, התאמץ כל כך כדי לשוב ולפגוש ב? מה קרה?!' - שאל בתימהון...

'רק רציית לבשרך', אמר לו רבי אהרן קצרות, 'שמיד לאחר צאתך, הגיע מברק המבשר כי בניגוד לכל התחזיות, הבריטים נאותו לתת לך אשורת כניסה. במברק נכתב כי המסמכים מחכים לך בנמל!'

'נפלא!' - שמח יענקל על הבשורה, 'הודו להשם כי טוב!' - קרא ברגש רב בהבינו כי חייו ניתנו לו לשלל. 'אבל', שבה התמיהה וזעקה מתוך לבו, 'הלא המסמכים היו ממתנים לי לפני העליה לספינה בכל מקרה, מדוע טרח ראש הישיבה כל כך כדי לנסוע אחריי לקובנה ולהשיגני על פסי הרכבת? מה בער להתאמץ כל כך רק כדי לדווח לי את הידיעה המשמחת?!'

'זה פשוט', חייך רבי אהרן את חיכוך הטוב, 'הלא הרגשתי כי יצאת לדרך מודאג ומתוח, כשאינך יודע כיצד יסתדרו העניינים, ובעצם אתה מצפה לנס... החלטתי לרדוף אחרך ולבשר לך את הבשורה, למען תיטע לדרךך רגוע ושלו, שמח ובטוח בישועתך!'

יענקל שב והתתישב במקומו, משפשף את עיניו כלא מאמין. ידוע ידע כי רבו גאון התורה וענק המידות, אך לא ידע עד היכן מגיעה אהבת ישראל הבוררת בקרבו, עד היכן מגיעה דאגתו לשמחת לבו של תלמידו. ראש הישיבה בוודאי שמח לשמע הבשורה כי תלמידו יינצל, אך לא הסתפק בכך: הוא טרח לנסוע באוטובוס לעיר השכנה, להתרוצץ בתחנת הרכבת ולקרוא בשמו, וכל זאת כדי להסיר ממנו את עננת הדאגה ולשמח את לבו!

הסיפור הזה, המופיע בקונטרס 'כולנו יודעי שמך', אין כמוהו ללמדנו מהי אהבת ישראל, לחוש את הזולת, להרגיש את העובר עליו. רבי אהרן לא הסתפק בידיעה כי תלמידו יינצל, הוא טרח והתאמץ כדי לבשר לו זאת, כדי להרגיע אותו ולהעניק לו שלוה בדרכו ובמסעו. לא פעם נקית לידנו הזדמנות לשמח יהודי אחר, להסיר ממנו דאגה, להעניק לו את התחושה כי אנו שותפים לכאבו ומייחלים לישועתו בדיוק כמוהו - הבה נעשה זאת מכל הלב, זוהי אהבת ישראל!

וגם אם זה קצת קשה, דורש מאמץ או מחייב הקרבה - זו לא סיבה לוותר, נהפוך הוא. הבה נראה את רבי אהרן מתרוצץ בין קרונות הרכבת, קורא 'יענקל' 'יענקל' אל החלל, מקווה למצוא את תלמידו, רק כדי להרגיעו. אלה ואלה חמדה ליבנו, להתאמץ למען יהודי אחר, לעשות הכל לשמח את לבו, להפגין כלפיו אהבה מכל הלב!

תגובה מפתיעה ששינתה חיים

קירות חדרו של ראש הישיבה הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, כבר התרגלו לשמוע סיפורים מצמררים, מרגשים או מחרידים, מפיהם של הבאים לזכות בעצתו ובברכתו של ראש הישיבה. למרות זאת, נראה כי המעמד הזה היה חריג בכל קנה מידה, וכל בני הבית דמעו עיניהם לנוכח המחזה הנורא הזה...

אל ראש הישיבה הגיע הרה"ג ר' נחום ברנשטיין שליט"א, יחד עם תלמידו - יהודי שעשה לא מכבר צעדים ראשונים אל תוך עולם התורה והמצוות, וחזר בתשובה שלימה. 'ראש הישיבה', הציג הרב ברנשטיין את תלמידו, 'היהודי שלפנינו עשה כבדת דרך ארוכה מהחינוך שקיבל עד היום - כשהוא זוכה לעמול בתורה ולהתעלות במצוות ובידיעת שמים, ועדיין יש מצוה אחת שהוא לא מסוגל לעמוד בה, הוא נכשל בה פעם אחר פעם...'

'אכן כן', פרץ בעל התשובה בבכי מר, 'עשיתי כל שיכולתי, אני מתמסר לעמל התורה בכל לבי וברוך השם מצליח לקיים את רוב המצוות. רק במצוה הזו אינני מצליח להתגבר, שוב ושוב אני נכשל והיצר מסיט אותי מדרכי, שוב ושוב לבי מתרסק ואינני מחזיק מעמד. ילמדני ראש הישיבה מה לעשות, כיצד להתמודד, אולי איזו עצת חיזוק או משהו...' - ביקש בבכי תמרורים...

הוא ציפה שראש הישיבה יסביר לו את חומרת הענין, אולי יעניק לו עצה מעשית, ללמוד בספר זה או אחר, לפעול באופן כזה או אחר. להפתעתו הרבה, נענה בדרך אחרת:

לפתע, התרומם ראש הישיבה מלוא קומתו, לחץ את ידו בחום, חיבק אותו ונישק אותו פעם אחר פעם! 95 שנות עמל התורה והנהגת הציבור, עמדו והרעיפו אהבה על בעל התשובה שזה מקרוב הגיע, כשראש הישיבה אומר לו בעיניים לחות מדמעות: 'אוי, כמה שאני מקנא בך, כמה שאני מקנא בך... כמה זכויות אתה צובר בכל פעם שאתה כן מתגבר, כמה שכר נצחי מחכה לך... אני מקנא בך!'

ראש הישיבה לא נרגע, הוסיף ולחץ את ידו באהבה אין קץ: 'אתה צדיק נפלא, צדיק נדיר. מתקשה כל כך להתמודד, ובכל זאת מתאמץ, בכל זאת ממשיך לנסות, בכל זאת ממשיך להיאבק. בורא עולם גאה באנשים כמוך, אני מלא קנאה בך!'

כל הנוכחים ניגבו דמעות סוררות, לא הרבה פעמים ראו את ראש הישיבה כה נרגש, כה מחמאי, כה מעודד, בטח לא יהודי המעיד על עצמו שהוא נכשל פעם אחר פעם... לבסוף, לחץ שוב ראש הישיבה את ידו של האיש, וביקש ממנו לשוב ולהיכנס אליו לאחר תקופת מה, כי רצונו לפגוש שוב בגיבור הרוח הגדול...

לאחר מספר חודשים שב הרב ברנשטיין עם אותו יהודי ונכנסו לראש הישיבה, שקיבלם בחום וזכר היטב את הפגישה הקודמת. ראש הישיבה התעניין בשלומו ואיך נמשכת ההתמודדות, והיה מאושר לשמוע שנרשם שיפור משמעותי, אותו יהודי כבר מתמודד הרבה פחות, אם כי הוא עדיין נכשל מעת לעת...

ושוב נשנה המחזה המרגש, המרטיט כל כך. ראש הישיבה קם מכסאו, מחבק ומנשק אותו בחום ואהבה ללא גבול. 'אשריך מה טוב חלקך!' - משבח אותו ראש הישיבה, 'אני מאושר שאני זוכה לפגוש אדם כמוך! אתה מצליח להתגבר, נלחם כמו אריה, אני גאה בך!' - שב ראש הישיבה וקורא בהתרגשות, לוחץ את ידו בחום ומזמינו לבקר שוב בעוד תקופת מה...

בפעם השלישית שנכנס, בישר אותו יהודי כי התעלה לחלוטין, הוא עומד איתן בדעתו ובכל מצוות דתו. הפעם אי אפשר היה להכיל את המחזה, ראש הישיבה קם מכסאו ונישקו על מצחו, 'אתה לא יהודי קדוש, אתה קודש הקדשים ממש!' - קרא לעברו ראש הישיבה בהתרגשות אין קץ, אין מילים לתאר, אין מילים ממש!'

וכך, באהבת ישראל כנה ובלי אף מילת ביקורת, בלי עצת חיזוק רק באהבה מורעפת, הצליח ראש הישיבה להעניק לו כח וגבורה להתגבר על נסיונותיו, לנצח את יצרו. כי אהבת ישראל היא מתכון בטוח להשפעה על הזולת, דרך האהבה תמיד מנצחת, מועילה, מרוממת ומשפיעה!

תגלית זו נחשפת בספר 'ליקוטי אמרים - תניא', בפרק ל"ב, כי הדרך להשפיע על אדם ולקרבו לתורה עוברת באותו נתיב, נתיב אהבת ישראל. וכך הוא כותב: 'אף הרחוקים מתורת השם ועבודתו... צריך למושכן בעבותות אהבה!' - כי אהבת ישראל היא הדרך להשפיע, לרומם, להעניק כוחות ויכולות התמודדות לזולת!

הבה נאמץ את הדרך הזו, כי כולנו רוצים להיות בעלי יכולת להשפיע על הזולת, לרומם אותו, לחנך את ילדנו. כדי להצליח בכך - כמה כדאי לבחור בדרך אהבת ישראל, לראות את החלק הטוב שבזולתנו ולהתחבר אליו באהבת אמת, ואז נוכל לדבר אליו ממקום של אהבה וחיבה, ולהשפיע עליו לטובה!